

پرونده‌ای برای سرقت اشیای تاریخی

[محسن قدقنی]

«داشتیم از کنار خرابه ساختمان قدیمی و گلی روستا عبور می کردیم که چیزی زیر خاک به نظر ما جلب کرد. یک کاسه بزرگ گلی بود. آن را تمیز کردیم. حدس زدم که یک شیء تاریخی است اما پس از این که به یک عتیقه فروشی رفتم مطمئن شدم. هر کار کردم که روی آن قیمت بگذارم، نگذاشت. قیمت این کاسه تاریخی آنقدر گران است که نمی توان قیمتی روی آن گذاشت. هرچه اصرار کردم که باید چه کار کنم جواب نداد و گفت: اگر می خواهی این را بفروشی باید آن را بفروستی آن طرف آس! اصلاً به من چه؟ می توانی به یکی از سفارتخانه های کشورهای اروپایی بروی و از آنها کمک بگیری.... حلال دارم تا روز مهران تا آن کارمندان یکی از سفارتخانه ها کمک بگیرم. شما می دانید سفارت... کجاست». این سخنان در آتوبوس بین شهری که در حال حرکت به سمت پایتخت بود زده شد.

شاید شما هم این اواخر موضوع پرونده های اشیای تاریخی ایرانی در دادگاه های آمریکا و انگلستان را شنیده باشید. انواع تاریخی، اشیای تاریخی جیرفت و سرستون سرباز هخامنشی از جمله پرونده های اخیر سازمان میراث فرهنگی در آمریکا و انگلستان بود. البته تعداد اموال مسروقه و منتقل شده به آن طرف مرزها نسبتاً نپود اما این ۳ پرونده رسانه ای شده و حساسیت نسبت به آنها بالا رفت.

● کاوش هم جرم است

میراث فرهنگی و تاریخی کشورمان آنقدر با ارزش است که قوانین سخت و سخت برای آن وضع شده است. درباره قوانین موجود، «سوسن چراغچی» معاون مدیر کل حقوقی سازمان میراث فرهنگی و گردشگری به «ایران» می گوید: «طبق ماده ۵۶۲ قانون مجازات اسلامی هرگونه حفاری و کاوش به قصد

کشف اشیای تاریخی جرم محسوب می شود و ۶ ماه تا ۳ سال حبس برای افرادی که مبادرت به این کار کنند در نظر گرفته شده است. همچنین اموال مشکوفه به علاوه اذوات و وسایل حفاری و کاوش نیز ضبط و در اختیار دولت قرار می گیرد. طبق این قانون حتی کسانی که به قصد کشف اشیای تاریخی حفاری و فعالیت می کنند مجرم محسوب می شوند. به همین علت محدودیت های بسیاری برای فروش قلاباز

میراث فرهنگی به ۶ ماه تا ۳ سال حبس و ضبط اموال مشکوفه محکوم خواهند شد.

● زیرخاکی ها مال دولت است

اگر یک خانه کلنگی خریده باشید و ناگهان زیر پانتان آجر لغزنده ای باشد و زیر آن یک شیء تاریخی پیدا کنید طبق قانون آن جسم باارزش متعلق به دولت است. معاون دفتر حقوقی سازمان میراث فرهنگی و گردشگری در این باره بیشتر توضیح می دهد: «اگر یک شیء تاریخی در ملک شخصی هم پیدا شود متعلق دولت است و اگر این شیء به مراجع قانونی تحویل داده نشود یابنده مجرم محسوب می شود. البته قانون پیش بینی همه چیز را نکرده است. هیچ قانونی درباره اموال تاریخی که به صورت ارض به نسل حاضر منتقل شده اند وجود ندارد. به عبارت بهتر در زمینه نوارت و کسب مالکیت قانونی برای اشیای تاریخی دارد خلا قانونی وجود ندارد.»

● خروج از کشور

با وجود قوانین بسیار باز هم تعداد اشیای تاریخی که از کشور خارج می شود کم نیست. اشیایی که در حراجی های ینگه دنیا فروخته می شوند به وسیله قاچاق به آن طرف مرزها رسیده اند. مثلاً سرستون سرباز هخامنشی که دولت سعی در بازگشت آن دارد حدود ۲۲ سال پیش سرفت و به انگلستان منتقل شد. این شیء با ارزش در یک حراجی فروخته شد. دولت ایران برای این که این شیء تاریخی دست به دست نشود به یک دادگاه انگلیسی شکایت کرد. این دادگاه حکم به نفع مالک فعلی سرستون سرباز هخامنشی داد اما به علت این که بر سر این شیء حرف وحدت مسروقه بودن مطرح شد کمتر خریداری رسک می کند که آن را خریداری کند. بسیاری نیز از سازمان میراث فرهنگی انتقاد می کنند که

چرا این سرستون سرباز هخامنشی خریداری و بازگردانده نمی شود.

اما استنادبدر رحیم شمایی رئیس سازمان گردشگری و میراث فرهنگی اعتقاد دارد اگر این شیء تاریخی خریداری شود، به عمل سرقت اشیای میراث فرهنگی مشروعیت بخشیده می شود؛ «در طول سالیان سال اشیای تاریخی بسیاری از طریق سودجویان و مخالفان از کشور خارج شده است و به همین علت هزینه های گزافی برای خرید این اشیای مورد نیاز است که به نظر می رسد با خالی کردن خزانه دولتی هم نتوان این اشیای را خرید. در صورت خرید این اشیای تاریخی در حراجی ها به علت وارد شدن یک بخش دولتی به این بازار، قیمت ها به صورت غیرمنطقی افزایش خواهد یافت و با خرید این اشیای دولت به خرید و فروش و سرقت اشیای تاریخی نیز کمک خواهد کرد.»

شمایی درباره علت رأی دادگاه انگلستان به نفع مالک فعلی سرستون سرباز هخامنشی نیز می گوید: «دادگاه لندن تنها به علت این که شیء مذکور از سوی یک خانم فرانسوی در فرانسه نگهداری شده است و باید بر اساس قوانین و مقررات فرانسه در دادگاه این کشور بررسی شود و بر اساس این قوانین کسی که به صورت قانونی و غیرقانونی اشیای بیش از ۳۰ سال ق در تصاحب خود داشته باشد به عنوان مالک شیء، معرفی خواهد شد. رأی خود را می صادر کرد.» البته رئیس سازمان میراث فرهنگی و گردشگری اعتقاد دارد خرید و فروش اشیای تاریخی به سود هیچ کس نیست چرا که پیگیری این سازمان موجب توقیف آن می شود.

اشیای به سرقت رفته از ایران، متعلق به کشور است و در هر جای دنیا که برای خرید و فروش این اشیای از سوی صاحبان آن اقدام شود، جمهوری اسلامی ایران نیز برای بازپس گیری و توقیف حراج این اشیای طرح دعوی خواهد کرد. بنابراین کسانی که تنها به علت توجیه اقتصادی اشیای تاریخی، به خرید و فروش آن مشغول باشند می دانند که خرید این اشیای هیچ توجیه اقتصادی برای آنان نخواهد داشت. با وجود این تجارت اشیای تاریخی مسروقه یکی از پرسودترین تجارت محسوب می شود. اشیایی که با مبلغ ناچیز به آن طرف آن‌ها فروخته می شود و حتی به اندازه پودر یک شهر کشور خرید و فروش می شود.

ریزترین کشور جهان

[علی زنگنه]

شهر واتیکان با وسعتی حدود ۴۴ هکتار به صورت یک منطقه بسته در شهر رم قرار دارد. این شهرداری یک حکومت مستقل تحت سلطه پاپ از کلیسای کاتولیک است. شهر واتیکان - کوچکترین کشور مستقل جهان - در سال ۱۹۲۹ طبق عهدنامه لاترن (Lateran Treaty) تأسیس شد. این عهدنامه بین دولت ایتالیا و پاپ (papacy) - دفتر پاپ بالاترین قدرت کلیسای کاتولیک رم - پس از سالها مجادله بسته شد. در سال ۱۹۸۴ با کتیکورد (concordat) - پیمان پاپ و دولت - جدیدی جایگزین شد. این عهدنامه جدید مانند عهدنامه قبلی، استقلال کامل واتیکان را در داخل شهر واتیکان و به رسمیت می شناسد. شهر واتیکان در واتیکان هیل در شمال غربی شهر رم، درست در غرب رودخانه تیبر قرار دارد. این شهر توسط دیوارهای مربوط به قرون وسطایی و رنسانس احاطه شده است و ۶ دروازه دارد. تعدادی از معروفترین هنرمندان و معماران دوره رنسانس ایتالیا برای ساختن بناهای واتیکان توسط پاپ به کار گماشته شده بودند. مهمترین و جریح انگیزترین عمارت تالار اجتماعات سنت پیترز است. این عمارت به عنوان مرکز جهانی عبادت کاتولیک های رم بین قرونهای ۱۵ و ۱۷ توسط معماران بزرگی مانند بارمانت، میچلانگو و جیان لورنزو برهینی طراحی شده است. در مقابل تالار اجتماعات میدان بزرگ سنت پیترز قرار دارد. عمارت بزرگ دیگر، قصر واتیکان معروف به قصر پاپ (Papal Palace) است. یک مجموعه ساختمان که ۱۰۰۰ اتاق و خانه، آپارتمانهای پاپ، دفتر حکومت کلیسای کاتولیک رم، چندین معبد و کتابخانه دارد. معروفترین بخش های قصر عبارتند از معبد سستین که سقف بزرگ آن توسط میچلانگو نقاشی شده است و اتاقهای (افائل (آپارتمانهای پاپ که توسط (افائل نقاش بزرگ ایتالیایی نقاشی شده است). موزه های واتیکان بسیار برجسته و چشمگیر هستند و عبارتند از موزه گریگوریان از

و بیش از یک میلیون جلد کتاب است.

● آغاز تاریخ واتیکان

در دوران معاصر «ویکتور امانوئل» پادشاه ایتالیا طی فرآیند اتحادبخشی به این کشور، به تدریج حکومت های محلی و ایالت های مختلف را که تحت نفوذ رسمی کلیسا قرار داشتند به زیر سلطه خود در آورد و این حرکت سرانجام سپتامبر ۱۸۷۰ میلادی با ورود سپاهیان «گاربالیله» به رم تکمیل شد. در همین سال ها حکومت متحد ایتالیا پاپ را برای واگذاری اینیه، املاک و دارایی های مربوط به کلیسا شدیداً تحت فشار گذاشت و او به اعتراض و برای نشان دادن ناراضیاتی، خود را در محوطه واتیکان محبوس کرد. این وضعیت تا ۱۱ فوریه ۱۹۲۹ میلادی که قرارداد «لاتران» میان «بنیو موسولینی» رئیس دولت وقت ایتالیا و پاپ «پئی یازدهم» امضا شد، ادامه یافت. در چارچوب این قرارداد بود که واتیکان به عنوان دولتی مستقل و حاکم بر خود اعلام موجودیت کرد و پاپ نیز متقابلاً دولت ایتالیا را به رسمیت شناخت.

موسولینی همچنین در چارچوب این قرارداد که در حقیقت پایان بخش اختلافات دیرینه ایتالیا و واتیکان بود، کاتولیسزم را به مسلح مذهب دولتی، ارتقا داد. واتیکان با این توافق خیلی سریع به عنوان یک کشور پادشاهی درآمد که در آن پاپ قدرت مطلقه، قضاییه و اجرایی را در دست داشت. هنگام کشوری مستقل و دارای موقعیت دیپلماتیک به رسمیت شناخته شد. حق تاریخی برای تعیین و اعزام سفیر به سایر کشورها و نیز پذیرش سفیران خارجی در واتیکان نیز مورد شناسایی دیپلماتیک قرار گرفت. در حال حاضر واتیکان با حدود ۱۷۰ کشور جهان دارای روابط دیپلماتیک است و حدود ۱۲۰ کشور جهان نیز دارای سفیر نزد دولت واتیکان هستند.

واتیکان همچنین در اکثر سازمانهای بین المللی از جمله سازمان ملل دارای نماینده رسمی به عنوان ناظر و در برخی نیز دارای حق رأی است.

نمونه ای از استادان ایتالیایی. کتابخانه واتیکان دارای یک مجموعه با ارزش از کتابهای خطی قدیمی

هنر مصر، موزه گریگریان از هنر اتروسکان، موزه پاپولمتنو با یک مجموعه بی نظیر از آثار باستانی، موزه چاپر اومتونی و موزه پیناکوتیکا با آثار

نمایش تاریخ ایران در موزه لوور

[جایز روزویی]

درخصوص چند وجهی بودن تمدن ایران و دستاوردهای آن همین افتخار بی، که بسیاری از موزه های بزرگ دنیا همچون لوور، بریتیش میوزیوم، متروپولیتن، آرمنیاز... و... منقخر به نمایش آثار از ایران شده اند. این آثار زنده بخشی موزه هایی است که سالانه میلیون ها جهانگرد را به خود جذب می کند.

کشف بسیاری از آثار تاریخی متعلق به اعصار مختلف زندگی بشر از عصر پارینه سنگی، میان سنگی نوسنگی، دوران تمدن و شهرنشینی تا دوران پس از اسلام از ایران کسوری آشنخته که در اروپا از آن به عنوان بهشت باستان شناسی دنیا یاد می شود.

افزون بر این توصیف های بسیاری از مورخان و مستشرقان بزرگ همچون هرودوت، گزنفون، داندنامیف، هرتمسلف، اسمیت، دایسون، گرنشمن و... از ایران و اعجاب های تمدنی آن، باعث شده تا سوادای بازدید از جاذبه های تمدنی ایران بخصوص در موزه های بزرگ همچون لوور و رومنا خودنمایی کنند.

استقبال یا شکوه از نمایشگاه «شکوه پارسی» در کشورهای مثل ژاپن که تاکنون به نمایش درآمده و سرتعظیم بازدیدکنندگانی که در برابر آثار بی نظیر تمدن ایران چاره ای جز اعتراف به بی همتا بودن تمدن ایرانی نداشته اند، مسئولیت مسئولان نمایشگاهی موزه ای را دو چندان

داشت.

نمایشگاه امپراتوری هخامنشی نیز بازتاب گسترده ای در زمان برگزاری آن در موزه بریتانیا به دنبال داشت. روزنامه های معتبری چون نیویورک تایمز، فاینشال تایمز، تلگراف، ایندیپندنت و... با چاپ مقالاتی از این نمایشگاه به تحسین تمدن بی نظیر ایران زمین پرداختند.

روزنامه گاردین نوشت که این نمایشگاه برای کسب یک جاذبه تاریخی کافی است. نیویورک تایمز با تیتر اسکندر مقدونی هیچ ابهتی ندارد، نوشت: نمایشگاه «امپراتوری فراموش شده» بازنویسی چشم انداز فاتحان از تاریخ پارسیان است. ایندیپندنت هم در همین رابطه نوشت که متأسفانه ما ایران را از چشم دشمنان می شناسیم.

حنی «نیل مک گرگور»، مدیر موزه بریتانیا بر گزارای این نمایشگاه با یک موفقیت عجیب و استثنایی نه فقط برای موزه بریتانیا و موزه ملی ایران بلکه برای اروپای غربی دانست. وی با ابراز شگفتی از این نمایشگاه گفت نه فقط تعداد کسانی که این نمایشگاه را دیدند غیرقابل تصور بود، بلکه بازتاب مطبوعاتی زیادی نیز در سراسر اروپا داشت. تاکنون هیچ نمایشگاهی با این مقدار استقبال مواجه نشده بود. عکس العملی که مطبوعات نه تنها بریتانیا بلکه سراسر اروپا نسبت به این نمایشگاه داشتند، نشان از این داشت که ما توانستیم به اهداف خود در برگزاری این نمایشگاه که نشان دادن حقیقت تاریخ باستانی و کهن ایرانی است، برسیم. »

می کند. از نمایشگاه «شکوه پارسی» همین پس که این نمایشگاه با حمایت خاندان سلطنتی ژاپن، شرکت مطبوعاتی آسامی شیمبون تریبون نیز روزنامه جهان و کمپانی فیلمسازی توای

در همین راستا تحلیل سخنان مهندس بنیایی، قائم مقام سازمان میراث فرهنگی مبنی بر آثار موزه ای ایران را در دنیا به نمایش در آوریم، حاکی از آن است که باید برنامه ریزی هدفمند برای نمایش دستاوردهای تمدنی ایران در همه ابعاد به خصوص برای برپونکل های مشترک با موزه های بزرگ دنیا آغاز شود.

سایه از برنامه ریزی در قالب تشکیلات بافق سازمان ها و موسسات سازمان برای توسط خط سیر گردشگری اشیای تاریخی و موزه های کشور در دنیا خیر شده و آن را بهترین تبلیغ کننده فرهنگ کشور دانسته است. طلایه های این برنامه ریزی را می توان در سایه نخستین همکاری فرهنگی ایران و فرانسه پس از انقلاب جستجو کرد و آن به نمایش گذاشتن آثار و اشیای متعلق به دوران صفویه و گردآوری این آثار از موزه های بزرگ دنیا از جمله آمریکا، بریتانیا و لوور است که فرات است این نمایشگاه هم مهرماه در موزه لوور گشایش یابد.

موزه لوور یکی از بزرگ ترین و معتبرترین موزه های جهان است که طبیعتاً نمایش آثار ایران در آن، از معرفی فرهنگی و دستاوردهای آن، می تواند به جهانگردی باافعل برای ورود به ایران تبدیل شود. ارزیابی های به عمل آمده حاکی از آن است که در برهه کنونی حضور در نمایشگاه های معتبر جهانی، مؤلفه های مهم برای تغییر و تنویر افکار عمومی و اطلاع پذیر ساختن فضای جهان به نفع آثار ایرانی در نهایت ارائه تصویری روشن، شفاف و مانا از تمدن ایرانی است.